

УДК 355(39(477):(05))+355.01(477:470):930“19/29”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2025.04.021>

БЕХ МИКОЛА

кандидат історичних наук, завідувач відділу «Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4186-1339>

БЕКН МΥΚΟΛΑ

a Ph.D. in History, a head of the *Archival Scientific Funds of Manuscripts and Audio-Recordings* Department of M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4186-1339>

Бібліографічний опис:

Бех, М. (2025) Військово-воєнна тематика на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія»: історіографія, проблематика, тенденції осмислення. *Народна творчість та етнологія*, 4 (408), 21–38.

Bekh, M. (2025) Military and Martial Thematics on the Pages of “Folk Art and Ethnology” Journal: Historiography, Subject Matter, Trends of Comprehension. *Folk Art and Ethnology*, 4 (408), 21–38.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2025. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ВІЙСЬКОВО-ВОЄННА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЕТНОЛОГІЯ»: ІСТОРІОГРАФІЯ, ПРОБЛЕМАТИКА, ТЕНДЕНЦІЇ ОСМИСЛЕННЯ

Анотація / Abstract

Стаття присвячена комплексному аналізу репрезентації військово-воєнної тематики на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія» в різні історичні періоди. На основі широкого кола публікацій простежено еволюцію наукових підходів – від ідеологічно обмеженої радянської інтерпретації воєнних подій до сучасного міждисциплінарного антропологічного прочитання феноменів війни. Розкрито зміст ранніх матеріалів, що віддзеркалювали радянську героїчну модель і сприяли формуванню офіційного воєнного нарративу. Показано, що після здобуття Україною незалежності часопис послідовно переорієнтовується на осмислення воєнного досвіду крізь призму національної історичної пам'яті, етнокультурної специфіки та переосмислення травматичних подій ХХ ст. Особливу увагу приділено трансформації дослідницьких стратегій після 2014 року та найбільше після російського повномасштабного вторгнення 2022 року, коли провідну роль починають відігравати польові дослідження, збирання усних свідчень, аналіз повсякдення військових і цивільних, соціальних практик опору, нових форм ритуальності та локальних проявів воєнної культури. Виявлено, що журнал стає ключовою платформою для становлення в Україні нового напрямку – етнології та антропології сучасної війни. Підкреслено міждисциплінарний характер сучасних студій, залучення за-

кордонних учених, увагу до проблем культурної спадщини, демографічних змін, мілітарних образів і трансформацій культурних практик у воєнний час.

Ключові слова: військово-воєнна тематика, етнологія війни, антропологія війни, фольклор воєнного часу, воєнне повсякдення, історична пам'ять, мілітарна культура, усні свідчення, російсько-українська війна, травматичний досвід, культурна спадщина, національна ідентичність, регіональні студії, комеморація, журнал «Народна творчість та етнологія».

The article is dedicated to a comprehensive analysis of the representation of military and martial thematics on the pages of the «Folk Art and Ethnology» journal in various historical periods. Having based on a wide range of published works, the evolution of scientific approaches is traced – from the ideologically limited Soviet interpretation of military events to the modern interdisciplinary anthropological reading of the phenomena of war. The content of early materials those have reflected the Soviet heroic model and contributed to the formation of the official military narrative is revealed. It is shown that after Ukraine gained independence, the journal has been consistently reoriented towards understanding the war experience in the light of national historical memory, ethnocultural specificity, and rethinking the traumatic events of the 20th century. Particular attention is paid to the transformation of research strategies after 2014 and, especially, after the full-scale Russian invasion of 2022, when field research, the collection of oral testimonies, the analysis of the everyday life of military and civilians, social practices of resistance, new forms of rituality, and local manifestations of military culture start to be of a leading importance. It has been found that the journal is becoming a key platform for the emergence of a new trend in Ukraine – the ethnology and anthropology of modern warfare. The interdisciplinary nature of contemporary studies, the involvement of foreign authors, and the focus on issues of cultural heritage, demographic change, military images and the transformations of cultural practices in wartime are emphasized.

Keywords: military and martial thematics, ethnology of war, anthropology of war, wartime folklore, everyday life during wartime, historical memory, military culture, oral testimonies, Russian-Ukrainian war, traumatic experience, cultural heritage, national identity, regional studies, commemoration, «Folk Art and Ethnology» journal.

Вступ. Журнал «Народна творчість та етнологія» («НТЕ») – провідне українське академічне видання з етнології, фольклористики, професійного та народного мистецтва. 2025 рік є знаковим для наукового часопису, адже століття тому було започатковано підвалини для його розвитку як одного з авторитетних періодичних видань. Про основні віхи становлення журналу йдеться у статті Катерини Бех – першій публікації до рубрики «Історія та теорія народознавства, мистецьких студій на сторінках журналу “Народна творчість та етнологія” (до 100-річчя заснування часопису)» [5].

Редакційна політика журналу вирізнялася гнучкістю до апробування новітніх тем та готовністю до наукового осмислення нових викликів суспільно-політичного життя. Упродовж існування часопису на його сторінках читачам пропонувалися публікації, що торкалися різних аспектів військової тематики, таких як аналіз героїчних уснопоетичних творів, образ радянського воїна, вшанування ветеранів та очевидців Другої світової війни, характер радянських воєнних нара-

тивів та відображення їх у творах мистецтва тощо. На тлі народознавчих і мистецтвознавчих досліджень виразно виокремлюються публікації, присвячені загальносуспільній реакції та науковому осмисленню російського вторгнення в Україну у 2014 році.

Метою пропонованої статті є історіографічний огляд та аналітичне узагальнення воєнної проблематики, представленої на сторінках журналу, із зазначенням авторів, назв статей і тематичних акцентів, починаючи з перших публікацій у часописах-попередниках «НТЕ» до найновіших досліджень 2025 року.

Історичний досвід боротьби українського народу із загарбниками головним чином сформував основні наукові фокуси вивчення військової культури. На початок ХХ ст. народознавчі дослідження вже містили чимало фіксацій усних музично-поетичних творів, які стали підґрунтям для вивчення науковцями козацьких обрядів та звичаїв, образу солдата-москаля.

Виклад основного матеріалу. Отже, із нинішнього наукового погляду чи не най-

першими, що торкаються проблем розвитку військово-воєнної (мілітарної) культури, є розвідки Володимира Білого. У першій книзі «Етнографічного вісника» він презентував статтю «Оповідання селянина про те, як він права добивався у денікінців» [8], у якій подає польові матеріали у формі оповіді селянина про російських окупантів. Важливим для спостереження етності та національної ідентичності є той факт, що респондент чітко називає росіян-денікінців «москалями». Згодом у наступній книзі «Етнографічного вісника» вчений представив читачеві автобіографічні матеріали одного з дописувачів кореспондентської мережі, організованої «Етнографічною комісією». Розвідка містила спогади селянина з Херсонщини про події Першої світової війни та революції 1917 року [9]. Нині для дослідників мілітарної культури ця стаття є важливою в пошуку спільних та відмінних особливостей сприйняття українцями військово-воєнних подій минулого і сьогодення. Опрацьована нами публікація В. Білого, вибудована на життєвих віхах реципієнта, містить чимало характерних подробиць, як українське селянство сприймало Першу світову війну та революційні події, відомості про розвал російської імперської армії. Цінними для наукових студійовань є наведені епізоди про українізацію військових частин царської армії та конфлікти з російським офіцерством на цьому ґрунті. Після аналізу автобіографічних матеріалів статті та власних міркувань респондента приходиться до думки, що військово-середовище царської армії, вороже для українського селянина, не лише не зламало національного духу, а й, навпаки, сприяло розвитку національної ідентичності супроти «чужому». Українці з різних регіонів, спілкуючись між собою у військових частинах, розуміли, що в них багато спільного, зокрема їх об'єднувала несправедливість – на фронт насамперед відсилали українців.

Крізь призму проблематики музичної етнографії опублікував статтю про болгар-

ський епос С. Цветко – «Юнацькі й хайдутські пісні у болгар. (Записані в с. Тернівка на Миколаївщині)» [104]. На основі власних польових досліджень у болгарському с. Тернівка на Миколаївщині він розкриває значення оповідань про воїнів-гайдуків для ідентичності болгар.

Стаття Андрія Лободи «З пісень на Україні про світову війну 1914–1918 рр.» [67] присвячена впливу Першої світової війни на пісенну культуру населення. Учений, зокрема, зазначає, що в цей період серед українців поширеними стають пісні про козацтво та героїчну смерть у бою.

Специфіка умов (а швидше – штучні суспільно-політичні обставини розвитку етнологічної думки та окремих її наукових напрямів) унеможлиблювала повноцінне наукове трактування та представлення військово-воєнної тематики: реальне відображення подій військового та революційного характеру повсякдення (1917–1921) анулювалося диктаторським режимом, а дослідження козацьких звичаїв, особливо їхньої ретрансляції серед військових формувань УНР, радянська влада сприймала як «ворожі» цінності та ідеологію, тому вважала такі наукові студії підривною діяльністю.

До творення нової комуно-більшовицької ідеології було залучено фахівців створеного в 1936 році Інституту фольклору АН УРСР. Видавнича діяльність київського осередку науковців поновилася, набула іншої форми та змісту. Спочатку друком виходив журнал «Український фольклор» (1936–1939), згодом відбулася заміна назви журналу на «Народну творчість» (1939–1941). Майже в кожному номері часопису для читального загалу було представлено тексти заідеологізованого різножанрового фольклору, у яких наскрізно проходила тема прославлення вождів, червоної армії та командирів-більшовиків. Навіть за сторінковим обсягом публікації зразків так званого народного фольклору помітно перевищували власне наукові статті. На сторінках журналу зазначених вище пері-

одів трапляються здебільшого ідеологічні пісні, що їх виконували в сільських та міських Будинках культури. Цей пісенний матеріал було поділено на такі тематичні розділи: «Пісні про громадянську війну»; «Про червону армію»; «Про прикордонників»; «Про боротьбу іспанського народу з фашистськими заколотниками та інтервентами». Водночас зрідка впадає у вічі пісенний матеріал, присвячений державним і військовим діячам козацької доби, таким як Богдан Хмельницький та Семен Палій. До аналітичних статей з військово-воєнною тематикою можемо віднести такі: «Непереможна армія великого народу» [30], «Народ славить Червону Армію» [60], «Казки про червоних богатирів» [59]. Варто зауважити, що специфіка сталінського періоду формувала ці наукові роботи переважно під описовий характер із тенденцією на прославляння радянського режиму.

Проаналізувавши низку випусків журналів «Український фольклор» та «Народна творчість», можна простежити витоки формування нової мілітарної обрядовості та її наукової інтерпретації. Мова йде, зокрема, про «проводи до армії» – новостворений обряд, який був широко розповсюджений серед сільського та міського населення України в другій половині ХХ ст.

У післявоєнний час постало питання відродження друкованого органу Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології. У 1947 році було видано два томи «Наукових записок ІМФЕ»; у планах колективу передбачалося започаткування періодичного видання з виходом номерів двічі на рік [81, с. 3]. Проте було опубліковано ще лише два томи зазначеної продовжуваної праці: у 1954 році – Т. III: «Народна творчість та етнологія» і в 1958 році – Т. IV: «Українська етнологія». Останнє видання побачило світ уже тоді, коли було поновлено випуск журналу «Народна творчість та етнологія». Мілітарна тематика на сторінках «Наукових записок» представлена дослідженнями про Другу світову війну,

у тому числі про вплив воєнного повсякдення на народний фольклор, музичне та образотворче мистецтво («Партизанський варіант «Запорожців» Репіна» [18], «Радянська Українська народна проза» [50], «Про радянські думи» [78], «Процес переусвідомлення епічної традиції в думках про Велику Вітчизняну війну» [45], «Музична творчість часів Великої Вітчизняної війни (спостереження 1941–1942 рр.)» [22].

У перші два десятиліття після поновлення випуску в 1957 році науково-публікаційна тематика була нерозривно пов'язана з радянським нарративом про революційні події 1917 року та події в Україні часів Другої світової війни, що здебільшого інтерпретувалися в рамках офіційної ідеології. Воєнний дискурс найпомітніше проявився в контексті досліджень фольклору зазначеного періоду та уснопоетичних традицій, що відображали образи воїнів, партизан, фронтовий досвід. Характерною рисою цих досліджень є ідейна обмеженість, наголос на героїзації радянської армії та виключення альтернативних інтерпретацій. Це підтверджують статті, у яких аналізуються фронтові пісні, партизанські пісенні цикли, народні розповіді про подвиги червоноармійців, народні перекази про війну – зразки уснонародної творчості, зібраної під час етнографічних експедицій. Значна частина публікацій відображає мистецтвознавчий аспект радянського воєнного нарративу. У них описано витвори архітектурного, образотворчого й декоративного мистецтва, що прославляли радянські перемоги та ідеали. Ці описи часто аналізували символізм, стиль та ідеологічне навантаження пам'ятників, картин та інших об'єктів культури, створених тоді. Наведемо перелік основних статей, уміщених у журналі, що торкаються воєнної тематики в різних виявах народної та професійної культури: «Армія і народ» [106]; «Художня самодіяльність у роки Великої Вітчизняної війни» [44]; «Народна сатира і гумор у партизанській пресі років Великої Вітчизняної війни» [32]; «Збирання та

вивчення фольклору Великої Вітчизняної війни» [4]; «Фольклор у фронтових газетах» [16]; «Українська музична фольклористика в роки Великої Вітчизняної війни» [85]; «Воїни про роль пісні у Великій Вітчизняній війні» [62]; «Пісні про подвиг народний» [25]; «Героїзм народу у фільмах про Велику Вітчизняну війну» [41]; «Кобзарська пісня в дні війни» [61]; «Бойові шляхи бандуристів» [75]; «Фольклор Великої Вітчизняної війни в науковому освітленні» [100]; «Пісні про всенародний подвиг» [31]; «Пісня “Повій, вітре, на Україну” в роки Великої Вітчизняної війни» [103]; «3 біографії фронтової пісні “Що гуде від рану-порану”» [35]. Як уже зазначалося, через специфіку радянської доби статті зрідка мали чіткі авторські підходи, натомість часто були оглядово-описовими, без критичного аналізу. Водночас такі розвідки важливі, оскільки окреслюють нові дослідницькі напрями у вивченні етнології воєнного повсякдення, наприклад роль жінки на війні. Саме цій проблематиці присвячені статті Т. Грудзинської – «Жінка в Жовтневій революції і громадянській війні» [27] та «Образ жінки-патріотки в фольклорі періоду Великої Вітчизняної війни» [28]. Заслужують на увагу дослідників роботи, присвячені святково-обрядовій складовій воєнної культури, зокрема суспільного значення виряджання юнаків до армії («Проводи в Радянську Армію» [42], «Відзначення проводів до Радянської Армії» [86], «Юнаків виряджають до війська» [70]).

Починаючи з 1980-х років, воєнна тематика осмислюється вченими в ширшому контексті: триває представлення усної народної творчості, але вже з більшим наголосом на жанровій структурі й локальних варіантах; здійснюється аналіз народних уявлень про ворога, що відображені в зразках сатиричних, анекдотичних та пародійних творів. Цю тему відображають, наприклад, статті «Гумор і сатира в слов'янському фольклорі періоду Другої світової війни (пісенні переробки)» [108], «Сторінка партизанського

життя періоду Великої Вітчизняної війни» [46], «Українські думи періоду Великої Вітчизняної війни» [93], «Пісні боротьби та Перемоги» [109], «Особливості розвитку народної пісенності Великої Вітчизняної війни» [15], «Зброєю народного слова. (Фольклор і творчість самодіяльних поетів у передачах українського радіомовлення періоду Великої Вітчизняної війни)» [17], «Збирання пісенного фольклору Великої Вітчизняної війни на Ворошиловградщині» [101], «Кобзарське мистецтво в роки Великої Вітчизняної війни» [83], «Традиційне і нове в легендах та переказах про Велику Вітчизняну війну» [80].

Попри те, що інтерпретації ще лишалися радянськими, уже помітні зародки етнології культурної пам'яті: фіксація індивідуальних спогадів, опис локальних традицій, практики вшанування загиблих і створення меморіальних об'єктів. На сторінках журналу часто з'являються замітки й огляди про відзначення офіційних пам'ятних дат, упорядкування місць пам'яті, спорудження монументів тощо («Роль громадських музеїв у звеличенні перемоги радянського народу» [71], «Пам'ятники Великої Вітчизняної війни на Україні» [90], «Героїка Великої Вітчизняної війни у народному мистецтві» [39], «Героїка Великої Вітчизняної війни в монументальній скульптурі» [20], «Традиції відзначення Дня Перемоги на Львівщині» [34], «Всенародне Свято Перемоги» [58], «Музей історії Великої Вітчизняної війни» [82], «Художнє оформлення Українського державного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» [24].

Показово, що після 1991 року журнал переорієнтовується на нову наукову парадигму. Відтоді відбувається розрив із радянською традицією та переосмислюються події Другої світової війни. У статтях цього періоду науковці звертаються до тем не радянської воєнної ідеології, а, навпаки, у дослідницьке коло входять фіксації трагічних подій, репресії, простеження локальної пам'яті; аналіз національних і регіональних

відмінностей у фольклорі про війну. Саме в цей час формуються основи того напрямку, який у 2020-х роках буде визначений як «етнологія війни». Означеній тематиці присвячені такі статті, як «Невольничча пісенність українського Полісся періоду Великої Вітчизняної війни» [72], «Нові дослідження фольклору слов'янських народів про Другу світову війну» [79], «Народні традиції військово-фізичного виховання у Київській Русі» [97], «Солдати чи раби? Спогади та оповіді чоловіків, що вижили у загонах примусової праці угорської армії під час Другої світової війни та Голокосту» [89], «Угорська визвольна війна у фольклорі українців-руси́нів» [51].

Після здобуття Україною незалежності постала нагальна потреба формувати нову систему патріотичного виховання молоді, в основі якої – національні традиції та сучасний військовий досвід. Ролі військового складника в цьому процесі присвячені такі праці, як «Концерти військово-патріотичних пісень народного хору “Гомін” Леопольда Яценка на Одещині» [29], «Патріотичне виховання школярів на традиціях українського народу: проблеми і досвід» [107].

Реалізація національно-патріотичного виховання спонукала повернутися до традицій та актуалізувала в культурному й освітньому просторі національні образи героїв, насамперед до козацької доби. Чимало статей періоду 1990 – початку 2000-х присвячені саме культурі повсякдення та героїзації українських військових традицій, осмисленню козацького спадку як джерела моральних орієнтирів і моделей національної гідності («Патріотичні ідеї картини “Козак-бандурист” (“Козак-Мамай)”» [40], «Козацький танець в “Енеїді” Івана Котляревського» [57], «Морально-етичні ідеали героїв українських народних дум і пісень про козаків» [76], «Бандура в козацькому війську України» [37], «Як святкували запорожці Новий рік» [110], «Кубанські козаки» [9; 10], «Випущений з уваги аспект козакознавчих студій (у зв'язку з проблемою

етнологічного вивчення нащадків лівобережного козацтва)» [1]).

Інтерес до історичних форм повсякденності та військової традиції закономірно розширився й на інші соціальні групи, що прокладає логічний перехід до наступного напрямку досліджень. Вивченню побутової культури нащадків української шляхти присвячені статті Василя Балущка – «Українська шляхта між польським та українським етносами» [3], Олександра Васяновича – «Традиційно-побутова культура галицької дрібної шляхти ХІХ – початку ХХ ст. у творчості Андрія Чайковського» [21], Л. Ракової – «Традиції виховання дітей у білоруської шляхти в ХІХ–ХХ столітті» [87].

У 2000–2010-х роках значна увага приділяється фольклорно-меморативному аналізу подій ХХ ст., особливо Другої світової війни. У процесі розвитку журналу чітко простежується перехід від класичної фольклористики до сучасної культурної антропології, що згодом дало змогу адекватно відреагувати на нові виклики, спричинені російсько-українською війною. Можемо вважати, що саме в цей період активізується вивчення історичної пам'яті (колективної) як нового дослідницького поля для етнологів. Серед характерних праць варто відзначити оглядові й аналітичні матеріали, у яких дослідники розглядали відображення минулих війн та визвольних битв, національні образи з відголосом звияжного минулого (С. Бушак – «Народномистецький образ захисника незалежності України» [19], О. Ошуркевич – «Нові записи легенд про Берестецьку битву» [77], В. Кузик, М. Кузик – «Відлуння героїки Крутів» [55], В. Грабовецький – «Вивчення історії та вшанування могил українських гетьманів» [26], О. Шипракевич – «Патріотичне виховання школярів на традиціях українського народу: проблеми і досвід» [107]).

Науковий журнал «Народна творчість та етнологія», насамперед у період, коли редколегію очолювала академік Ганна Скрипник, вирізнявся не лише академіч-

ністю, а й швидкою реакцією на суспільно-політичні та національно-культурні виклики. Після початку російсько-української війни у 2014 році часопис розширив проблематику, додавши статті про соціокультурні наслідки збройного вторгнення, волонтерство, пам'ять Майдану і фронту, нові форми громадянської участі. Крім цього, повсякчас друкувалися огляди та результати наукових форумів, що стосувалися вторгнення росії в Україну, причин та наслідків. Уже в другому номері журналу за 2014 рік було детально висвітлено роботу Круглого столу «Сучасна ситуація в Україні очима етнологів», на якому науковці наголосили про межі українських етнічних земель, передумови вторгнення та російську політику щодо існування України як незалежної держави [94]. У колективній розвідці вітчизняні науковці аргументують беззаконність та історичну безпідставність вторгнення росії. У цьому самому номері вміщено статті науковців зарубіжжя, які підтримують український народ та засуджують російську владу в порушенні світового порядку [36]. Згодом у стінах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України було проведено й інші наукові заходи, що охоплювали реалії збройного вторгнення на території Східної України й висвітлювалися на сторінках часопису. У передовій рубриці журналу також детально було викладено хід засідання Круглого столу «Роль учених-гуманітаріїв у сприянні стабілізації та відновлення миру в Україні» [53]. Вітчизняні науковці сформулювали звернення до народів і урядів європейських країн підтримати нашу державу в її боротьбі за незалежність, мир і територіальну цілісність. Наприкінці 2015 року оприлюднено результати обговорень наріжних тем на засіданні Круглого столу «Гуманітарні виклики та соціальні наслідки військових дій на Сході України», до якого долучилися провідні українські та зарубіжні вчені [52]. Як додаток до цих нау-

кових обговорень, було оприлюднено архівні матеріали, записані в населених пунктах східних регіонів України, що демонструють етнонаціональні особливості української культури. Дирекція, колектив Інституту та редакційна колегія часопису не стояли осторонь першочергових державницьких проблем, що стосувалися вторгнення росії в Україну та наслідків цієї збройної агресії. У 2022 році в перші місяці відкритої війни Інститут об'єднав науковців, політиків, громадських діячів до дискусійної платформи «Культур-антропологічні аспекти наслідків російської військової агресії проти України» [33]; згодом було проведено Круглий стіл «Українська культура в контексті багатовікової війни Росії з Україною: цивілізаційний конфлікт», а його основні тези висвітлено на сторінках фахового видання [54].

Від початку збройного протистояння та ворожої навали на територію України у 2014 році в журналі систематично з'являлися рубрики, що охоплювали розвідки та замітки воєнних реалій. Увагу привертають роздуми закордонних учених, які мають сторонній погляд на дестабілізуючу ситуацію та є певним жестом підтримки нашої держави й вітчизняної наукової спільноти зокрема.

Тематичне розширення дослідницького поля в умовах триваючого конфлікту демонструє стаття Н. Лисюк «Мовні війни 2014 року», у якій науковиця аналізує лінгвістичну та ідеологічну агресію доби гібридної війни [64]. Низка статей в «НТЕ» була присвячена регіонам, де найперше ступила нога ворога. Відповідь на суспільну дискусію стосовно реакції населення Донбасу щодо дестабілізації регіону надає І. Новак у статті «Ставлення українців до подій на Донбасі: у пошуках цивілізаційної межі» [73]. Про механізм колективної пам'яті та рівень сепаратистських настроїв розмірковує М. Віхров у розвідці «Сепаратизм на Донбасі: аберация пам'яті і пошук ідентичності» [23].

З початком збройного протистояння на Сході України та повномасштабного вторг-

нення видозмінилися й експедиційні пріоритети дослідників-народознавців. Деякі фіксації усних розповідей від людей із прифронтових зон, переселенців, військових, волонтерів були презентовані (за погодженням респондентів) на сторінках часопису. Одним із перших експедиційний виїзд до прифронтових зон здійснив М. Хай, про що описав у студіях «Вісті з фронту (за триста метрів від передової)» [102].

У цей період не оминали увагою й вивчення аспектів традиційної культури, зокрема фольклорного ракурсу, про що показово свідчать публікації в журналі, наприклад, О. Яринчиної – «Мотиви й образи рекрутських і солдатських пісень в українських народних баладах» [111], Г. Сокіл – «Проблеми номінації повстанської пісні» [92].

Незважаючи на протистояння ворогові на Сході нашої держави, у професійному кругозорі вітчизняної та європейської наукових спільнот ще були минулі воєнні конфлікти інших осередків і періодів у соціокультурному, архівному та меморіальному контекстах. Скажімо, І. Коваль-Фучило розгорнуто описала у фаховому виданні ІМФЕ про міжнародний науковий захід та його проблематику, присвячену Другій світовій війні [47]. Науковиця акцентувала увагу на еволюції методів: від описовості радянського періоду до інтерпретативної антропології 2000-х.

На нерозкритих питаннях Другої світової війни фокусує увагу Т. Рендюк. Науковець у статті «До питання про “етнічні чистки” в роки Другої світової війни» вперше висвітлює невідому в Україні інформацію про таємний план румунського профашистського військового диктатора І. Антонеску, який у період Другої світової війни передбачав примусове виселення з території Румунії етнічних українців та росіян / липован [88]. Раніше неоприлюднені архівні матеріали, що стосуються Другої світової війни, до наукового обігу залучає польський дослідник. До часопису він подав статтю, яка ґрунтується

на джерелах щодо функціонування таборів для військовополонених [112].

На тлі гібридної війни, що набирає оберти у 2021 році, історик В. Сергійчук наголошує на тому, що російська імперія після Переяславської ради 1654 року системно використовувала українські збройні сили у своїх завойовницьких війнах. У публікації «Антропологія мілітарного потенціалу українського козацтва (XVII–XVIII століть)» учений наводить приклади вирішальної ролі українського козацтва під час штурмів Азова (1696) та Ізмаїла (1790), а також стисло показує участь окремих козацьких підрозділів, зокрема козаків Сосницької сотні Чернігівського полку [91]. Про наративи в культурі росії описує О. Лисенко в розвідці «Імперська сутність російської культури крізь призму війни» [63].

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну у 2022 році журнал «НТЕ» системно публікує роботи, присвячені життю громад під час війни, культурі опору, символічній і матеріальній трансформації, воєнній ритуальності та новим формам повсякдення. Адже науковці зміщують свій дослідницький фокус з історичної пам'яті до вивчення війни в реальному часі. Саме в цей час, можемо вважати, формується новий вітчизняний науковий напрям – етнологія та антропологія сучасної війни.

Журнал став майданчиком для презентації результатів студіювання культурних, соціальних та матеріальних вимірів війни в Україні. У руслі розвитку мілітарної культури підготовлено низку статей, насамперед фахівцями ІМФ. Аспекти організації громад та риси нового повсякдення населення під час кризових ситуацій висвітлено у статтях О. Коломийчука – «Особливості житлово-побутового становища вимушених переселенців на Прикарпатті в умовах російської війни проти України» [49], В. Балушка – «Сучасне підприємництво та волонтерська діяльність у контексті російської воєнної експансії (за матеріалами Фастівщини)» [2], Н. Литвинчук – «Господарський про-

стір українсько-російського порубіжжя в реаліях повномасштабної війни» [65], В. Борисенко – «Адаптаційні процеси в середовищі внутрішньо переміщених осіб в Україні під час російсько-української війни у XXI столітті» [12], Л. Босої – «Етнографічні обсервації воєнного повсякдення населення Південної України: постекспедиційні рефлексії» [14].

Про специфіку обрядових практик написала О. Таран («Громадянські практики вшанування загиблих – нові форми міської комеморації в умовах російсько-української війни» [95], «Культурно-символічний аспект поминально-поховальних локусів (у реаліях російсько-української війни)» [96].)

Характер та форми ідентифікаційних виявів серед українців охарактеризували М. Олійник («Тематика війни в сучасній одяговій культурі українців» [74]), Л. Пономар («Традиційний народний одяг у вимірі сучасних націоконсолідаційних процесів» [84]) та Н. Литвинчук («Зміна парадигми сусідських взаємин у північно-східному ареалі українсько-російського прикордоння» [66]).

Проблеми збереження та відновлення культурної спадщини, у тому числі й мистецької, окреслили у своїх публікаціях Т. Кара-Васильєва, Л. Соколюк («Про культурно-мистецькі втрати під час російсько-української війни 2022 року» [43]), З. Чегусова («Культурна спадщина України: до питання дослідження її стану в контексті наслідків військового вторгнення» [105]), С. Тримбач («Колоніальна спадщина Росії в українському кінематографі: проблеми подолання» [99], «Довженко: Апокаліпсис. Війна очима національного Пророка» [98]), Є. Кузьменко («Сакральні споруди Краматорщини в умовах російської агресії 2022–2024 років: втрати і шляхи відновлення» [56]).

Не оминають увагою вітчизняні науковці й перспектив розвитку України та її міжнародних взаємин під час воєнного протистояння агресорові, зокрема в науково-освітній сфері. О. Микитенко та Л. Вахніна окреслю-

ють перспективу відносин із солідарною нам країною Прибалтики («Україна – Латвія: розвиток наукового співробітництва в умовах війни» [69]).

Свої рефлексії щодо воєнного конфлікту та загрозової ситуації для сусідніх країн з ворогом презентували також закордонні вчені (А. Матусяк – «Імперська генетична спадщина великої російської культури та українське “розстріляне відродження 3.0”» [68]).

Аналіз останніх публікацій дає змогу простежити ключові характеристики наукового часопису, такі як оперативність реагування на соціокультурні зміни та запит часу; формування цілісних тематичних блоків, а саме: рубрики «Антропологія війни»; міждисциплінарність, що інтегрує підходи етнології, соціології, психології, медіастудій; опора на польові матеріали та усні свідчення, що є безцінним ресурсом гуманітарної науки в умовах війни; тенденція до регіоналізації, яка дозволяє фіксувати багатоманіття локальних досвідів. Досить помітно наростає потреба розробки теоретичних та методологічних підходів до вивчення мілітарної культури. Так, про світовий досвід її вивчення, розмежування тематичних понять та роль етнологів (антропологів) у процесі вирішення збройних конфліктів чи їх стримування зазначено в статті «Теоретичні та прикладні аспекти воєнної антропології» [6] автора презентованої розвідки.

В одному з останніх номерів фахового журналу «Народна творчість та етнологія» окреслюється ціла рубрика, що торкається військово-воєнної проблематики. Скажімо, різноаспектні ракурси в межах антропології війни висвітлюють розвідки Л. Босої та О. Босого – «У вимірі лімінальності: Буча і незавершена історія Любові Панченко» [13], О. Коломийчука, О. Головка – «Залишитися чи евакуюватися: дилема вибору в лютому – березні 2022 року (за свідченнями мешканців м. Ірпеня)» [48], Н. Жмуд, В. Гребеньової, А. Войнаровського – «Динаміка настроїв українців в умовах повномасштабної росій-

сько-української війни в 2022–2023 роках (на прикладі Вінницької області)» [38], Г. Бондаренко, І. Коваль-Фучило, О. Таран – «Повсякденність та форми спротиву ворогові в умовах окупації: меморати мешканців селища Іванків Вишгородського району Київської області» [11].

Висновок. Військова тематика, хоч і не була центральною для профілю журналу, проте від часу його заснування періодично з'являлася у вигляді досліджень фольклору воєнного часу, народної пам'яті про війни, трансформацій обрядовості та побуту під впливом збройних конфліктів. Особливої актуальності ця тематика набула після 2014 року та в умовах повномасштабної російсько-української війни з 2022 року.

Під час підготовки цієї статті автор, опрацьовуючи номери часопису, у яких висвітлюється військово-воєнна тематика, зауважив і певні прогалини, що мають бути заповнені фахівцями через подальші наукові розвідки, зокрема на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія». Як рекомендацію для подальшого розвитку журналу в час виборювання незалежності та становлення вітчизняного наукового напрямку воєнної антропології варто визначити потребу

більш скрупульозної уваги таким тематикам: порівняльні регіональні дослідження реакції різних областей / громад на війну; аналіз довготривалої трансформації інституційної пам'яті (як змінюються музейні, освітні практики з часом); гендерний вимір військових практик (взаємини мобілізації, побуту, ролей); цифрові та медіапрактики війни (інформаційна війна, меми, онлайн-комеморація).

Узагальнюючи проведений огляд, можна стверджувати, що журнал «Народна творчість та етнологія» є не лише фаховим майданчиком для репрезентації воєнної проблематики, а й своєрідним індикатором суспільних трансформацій та еволюції української гуманітаристики. Динаміка тематичних акцентів чітко демонструє перехід від ідеологізованого опису війни до глибокого антропологічного аналізу людського досвіду, пам'яті, культурних практик і реалій сучасного воєнного життя. Це підтверджує здатність часопису оперативно реагувати на виклики епохи, формувати нові напрями досліджень і зберігати наукову тяглість, що є надзвичайно важливим у період боротьби України за свободу, демократію та право на власну історію.

Джерела та література

1. Балушок В. Випущений з уваги аспект козакознавчих студій (у зв'язку з проблемою етнологічного вивчення нащадків лівобережного козацтва). *Народна творчість та етнографія*. 2008. № 4. С. 113–116.
2. Балушок В. Сучасне підприємництво та волонтерська діяльність у контексті російської воєнної експансії (за матеріалами Фастівщини). *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 26–34.
3. Балушок В. Українська шляхта між польським та українським етносами. *Народна творчість та етнографія*. 2007. № 6. С. 11–25.
4. Березовський І. П. Збирання та вивчення фольклору Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1965. № 3. С. 3–8.
5. Бех К. Весільна та шлюбно-обрядова тематика на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія». *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 22–36.
6. Бех М. Теоретичні та прикладні аспекти воєнної антропології. *Народна творчість та етнологія*. 2024. № 4. С. 41–48.
7. Білий В. Автобіографія чи спомини революції. *Етнографічний вісник*. Київ : Всеукраїнська академія наук, 1926. Кн. 2. С. 63–67.
8. Білий В. Оповідання селянина про те, як він права добивався у денікінців. *Етнографічний вісник*. Київ : Всеукраїнська академія наук, 1925. Кн. 1. С. 37–40.

9. Білий Д. Кубанські козаки. *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 3. С. 92–104.
10. Білий Д. Кубанські козаки (продовження). *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 1–2. С. 42–54.
11. Бондаренко Г., Коваль-Фучило І., Таран О. Повсякденність та форми спротиву ворогові в умовах окупації: меморати мешканців селища Іванків Вишгородського району Київської області. *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 72–81.
12. Борисенко В. Адаптаційні процеси в середовищі внутрішньо переміщених осіб в Україні під час російсько-української війни у XXI столітті. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 4. С. 29–38.
13. Боса А., Босий О. У вимірі лімінальності: Буча і незавершена історія Любові Панченко. *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 37–50.
14. Боса А. Етнографічні обсервації воєнного повсякдення населення Південної України: постекспедиційні рефлексії. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 4. С. 39–51.
15. Бріцина О. Ю. Особливості розвитку народної пісенності Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1985 № 3. С. 20–28.
16. Бріцина О. Ю. Фольклор у фронтових газетах. *Народна творчість та етнографія*. 1974. № 5. С. 28–34.
17. Бурбела В. А. Зброєю народного слова. (Фольклор і творчість самодіяльних поетів у передачах українського радіомовлення періоду Великої Вітчизняної війни). *Народна творчість та етнографія*. 1985. № 3. С. 45–47.
18. Бутник-Сіверський Б. С. Партизанський варіант «Запорозжців» Рєпіна. *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР. «Мистецтво, фольклор, етнографія»*. Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 33 – 37.
19. Бушак С. Народномистецький образ захисника незалежності України. *Народна творчість та етнографія*. 2002. № 1–2. С. 3–12.
20. Варварецький Ю. А. Героїка Великої Вітчизняної війни в монументальній скульптурі. *Народна творчість та етнографія*. 1985 № 3. С. 28–39.
21. Васянович О. Традиційно-побутова культура галицької дрібної шляхти XIX – початку XX ст. у творчості Андрія Чайковського. *Народна творчість та етнографія*. 2008. № 5. С. 99–105.
22. Верьовка Г. Г. Музична творчість часів Великої Вітчизняної Війни (спостереження 1941–1942 рр.). *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР. «Мистецтво, фольклор, етнографія»*. Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 170–182.
23. Віхров М. Сепаратизм на Донбасі: аберация пам'яті і пошук ідентичності. *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 1. С. 61–64.
24. Гассанова Н. С. Художнє оформлення Українського державного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років. *Народна творчість та етнографія*. 1982. № 4. С. 10–19.
25. Гордійчук М. М. Пісні про подвиг народний. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 3. С. 11–21.
26. Грабовецький В. Вивчення історії та вшанування могила українських гетьманів. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 4. С. 58–69.
27. Грудзинська Т. Є. Жінка в Жовтневій революції і громадянській війні. *Народна творчість та етнографія*. 1958. Книга перша. С. 13–16.
28. Грудзинська Т. Є. Образ жінки-патріотки в фольклорі періоду Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1959. Книга перша. С. 22–27.
29. Гуць М. Концерти військово-патріотичних пісень народного хору «Гомін» Леопольда Яценка на Одещині. *Народна творчість та етнографія*. 1997. № 4. С. 113–126.
30. Данилюк А. Непереможна армія великого народу. *Український фольклор*. Київ : Мистецтво, 1938. Кн. 2. С. 5–13.
31. Дей О. І. Пісні про всенародний подвиг. *Народна творчість та етнографія*. 1980. № 3. С. 3–12.
32. Дем'янчук І. Л. Народна сатира і гумор у партизанській пресі років Великої вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1961. Книга друга. С. 83–88.
33. Дискусійна платформа «Культур-антропологічні аспекти наслідків російської військової агресії проти України». *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 2. С. 5–12.
34. Дмитерко Р. І. Традиції відзначення Дня Перемоги на Львівщині. *Народна творчість та етнографія*. 1980. № 3. С. 54–59.
35. Довгальок П. М. З біографії фронтової пісні «Що гуде від рану-порану». *Народна творчість та етнографія*. 1980. № 3. С. 32–38.
36. Дружні голоси. *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 2. С. 150–152.
37. Дутчак В. Баюра в козацькому війську України. *Народна творчість та етнографія*. 1994 № 1. С. 70–74.
38. Жмуд Н., Гребеньова В., Войнаровський А. Динаміка настроїв українців в умовах повномасштабної російсько-української війни в 2022–2023 роках (на прикладі Вінницької області). *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 61–71.

39. Жук А. К. Героїка Великої Вітчизняної війни у народному мистецтві. *Народна творчість та етнографія*. 1980. № 3. С. 18–22.
40. Затенацький Я. П. Патріотичні ідеї картини «Козак-бандурист» («Козак-Мамай»). *Народна творчість та етнографія*. 1958. Книга друга. С. 93–97.
41. Зінич С. Г., Капельгородська Н. М. Героїзм народу у фільмах про Велику Вітчизняну війну. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 3. С. 22–27.
42. Злотник Й. Проводи в Радянську Армію. *Народна творчість та етнографія*. 1962. Книга перша С. 156.
43. Кара-Васильєва Т., Соколюк А. Про культурно-мистецькі втрати під час російсько-української війни 2022 року. *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 2. С. 82–87.
44. Кирдан Б. П. Художня самодіяльність у роки Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1959. Книга третя. С. 11–20.
45. Кінько А. М. Процес переусвідомлення епічної традиції в думках про Велику Вітчизняну війну. *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР*. «Мистецтво, фольклор, етнографія». Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 128–150.
46. Коваль М. І. Сторінка партизанського життя періоду Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1984. № 5. С. 8–14.
47. Коваль-Фучило І. У полі уваги – Друга світова війна. *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 6. С. 77–79.
48. Коломийчук О., Головка О. Залишитися чи евакуюватися: дилема вибору в лютому-березні 2022 року (за свідченнями мешканців м. Ірпеня). *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 51–60.
49. Коломийчук О. Особливості житлово-побутового становища вимушених переселенців на Прикарпатті в умовах російської війни проти України. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 7–15.
50. Кравченко І. І. Радянська українська народна проза. *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР*. «Мистецтво, фольклор, етнографія». Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 94–115.
51. Кріза І. Угорська визвольна війна у фольклорі українців-русинів. *Народна творчість та етнографія*. 2006. № 4. С. 89–98.
52. Круглий стіл «Гуманітарні виклики та соціальні наслідки військових дій на Сході України». *Народна творчість та етнологія*. 2015. № 6. С. 5–86.
53. Круглий стіл «Роль учених-гуманітаріїв у сприянні стабілізації та відновлення миру в Україні». *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 4. С. 8–45.
54. Круглий стіл «Українська культура в контексті багатолітньої війни Росії з Україною: цивілізаційний конфлікт». *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 4. С. 113–114.
55. Кузик В., Кузик М. Відлуння героїки Крутів. *Народна творчість та етнографія*. 2005. № 1. С. 90–91.
56. Кузьменко Є. Сакральні споруди Краматорщини в умовах російської агресії 2022–2024 років: втрати і шляхи відновлення. *Народна творчість та етнологія*. 2024. № 2. С. 95–105.
57. Купленник В. Козацький танець в «Енеїді» Івана Котляревського. *Народна творчість та етнографія*. 1991. № 5. С. 49–57.
58. Курочкін О. В. Всенародне Свято Перемоги. *Народна творчість та етнографія*. 1981. № 3. С. 21–26.
59. Кушнарєнко Д. Казки про червоних богатирів. *Народна творчість*. Київ : Мистецтво, 1941. Кн. 1. С. 15–23.
60. Кушнарєнко Д. Народ славить Червону Армію. *Народна творчість*. Київ : Мистецтво, 1939. Кн. 4. С. 16–21.
61. Лавров Ф. І. Кобзарська пісня в дні війни. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 3. С. 28–32.
62. Лещенко П. Я. Воїни про роль пісні у Великій Вітчизняній війні. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 2. С. 27–29.
63. Лисенко О. Імперська сутність російської культури крізь призму війни. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 55–61.
64. Лисюк Н. Мовні війни 2014 року. *Народна творчість та етнологія*. 2015. С. 23–31.
65. Литвинчук Н. Господарський простір українсько-російського порубіжжя в реаліях повномасштабної війни. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 35–42.
66. Литвинчук Н. Зміна парадигми сусідських взаємин у північно-східному ареалі українсько-російського прикордоння. *Народна творчість та етнологія*. 2024. № 4. С. 91–99.
67. Лобода А. З пісень на Україні про світову війну 1914–1918 рр. *Етнографічний вісник*. Київ : Всеукраїнська академія наук, 1927. Кн. 4. С. 3–7.
68. Матусяк А. Імперська генетична спадщина великої російської культури та українське «розстріляне відродження 3.0». *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 2. С. 13–23.
69. Микитенко О., Вахніна Л. Україна – Латвія: розвиток наукового співробітництва в умовах війни. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 4. С. 101–106.

70. Мицик В. Юнаків виряджають до війська. *Народна творчість та етнографія*. 1969. № 2. С. 66–80.
71. Нестерець М. А. Роль громадських музеїв у звеличенні перемоги радянського народу. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 1. С. 26–29.
72. Нікольченко Т. Невольничя пісенність українського Полісся періоду Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1992. № 3. С. 34–41.
73. Новак І. Ставлення українців до подій на Донбасі: у пошуках цивілізаційної межі. *Народна творчість та етнологія*. 2016. № 5. С. 23–39.
74. Олійник М. Тематика війни в сучасній одяговій культурі українців. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 16–25.
75. Омельченко А. Ф. Бойові шляхи бандуристів. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 3. С. 33–38.
76. Охріменко П., Охріменко О. Морально-етичні ідеали героїв українських народних дум і пісень про козаків. *Народна творчість та етнографія*. 1992. № 3. С. 3–8.
77. Ошуркевич О. Нові записи легенд про Берестецьку битву. *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 3. С. 18–21.
78. Павлій П. Д. Про радянські думи. *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР. «Мистецтво, фольклор, етнографія»*. Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 116–127.
79. Пазяк Н. Нові дослідження фольклору слов'янських народів про Другу світову війну. *Народна творчість та етнографія*. 1992. № 4. С. 91–95.
80. Пазяк Н. М. Традиційне і нове в легендах та переказах про Велику Вітчизняну війну. *Народна творчість та етнографія*. 1987. № 3. С. 65–70.
81. Передмова. *Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук Української РСР. «Мистецтво, фольклор, етнографія»*. Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1947. Т. I–II. С. 3–6.
82. Погорелов В. Н., Байраківський А. Г. Музей історії Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1981. № 6. С. 18–23.
83. Полотай М. М. Кобзарське мистецтво в роки Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1986. № 3. С. 18–25.
84. Пономар Л. Традиційний народний одяг у вимірі сучасних націоконсолідаційних процесів. *Народна творчість та етнологія*. 2024. № 1. С. 34–41.
85. Правдюк О. А. Українська музична фольклористика в роки Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1975. № 1. С. 16–25.
86. Присяжнюк Н. А. Відзначення провідів до Радянської Армії. *Народна творчість та етнографія*. 1962. Книга третя. С. 102–105.
87. Ракова А. Традиції виховання дітей у білоруської шляхти в XIX–XX столітті. *Народна творчість та етнографія*. 2009. № 6. С. 67–70.
88. Рендюк Т. До питання про «етнічні чистки» в роки Другої світової війни. *Народна творчість та етнологія*. 2020. № 1. С. 58–65.
89. Розен І. Солдати чи раби? Спогади та оповіді чоловіків, що вижили у загонах примусової праці угорської армії під час Другої Світової війни та Голокосту. *Народна творчість та етнографія*. 2008. № 6. С. 95–110.
90. Самойлов В. К. Пам'ятники Великої Вітчизняної війни на Україні. *Народна творчість та етнографія*. 1980. № 3. С. 12–18.
91. Сергійчук В. Антропология мілітарного потенціалу українського козацтва (XVII–XVIII століть). *Народна творчість та етнологія*. 2021. № 2. С. 26–35.
92. Сокіл Г. Проблеми номінації повстанської пісні. *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 3. С. 15–21.
93. Співак І. А. Українські думи періоду Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнографія*. 1984. № 6. С. 23–26.
94. Сучасна ситуація в Україні очима етнолога. *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 2. С. 100–149.
95. Таран О. Громадянські практики вшанування загиблих – нові форми міської комеморації в умовах російсько-української війни. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 1. С. 36–47.
96. Таран О. Культурно-символічний аспект поминально-поховальних локусів (у реаліях російсько-української війни). *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 3. С. 43–49.
97. Тимчак Я. Народні традиції військово-фізичного виховання у Київській Русі. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 5. С. 63–71.
98. Тримбач С. Довженко: Апокаліпсис. Війна очима національного Пророка. *Народна творчість та етнологія*. 2024. № 4. С. 57–67.

99. Тримбач С. Колоніальна спадщина Росії в українському кінематографі: проблеми подолання. *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 3. С. 7–16.
100. Федас Й. Ю. Фольклор Великої Вітчизняної війни в науковому освітленні. *Народна творчість та етнологія*. 1975. № 4. С. 31–37.
101. Фесенко Ю. П. Збирання пісенного фольклору Великої Вітчизняної війни на Ворошиловградщині. *Народна творчість та етнологія*. 1985. № 5. С. 82–85.
102. Хай М. Вісті з фронту (за триста метрів від передової). *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 6. С. 75–77.
103. Хоменко Б. В. Пісня «Повій, вітре, на Україну» в роки Великої Вітчизняної війни. *Народна творчість та етнологія*. 1980. № 3. С. 26–31.
104. Цветков С. І. Юнацькі й хайдутські пісні у болгар. (Записані в с. Тернівці на Миколаївщині). *Етнографічний вісник*. Київ : Всеукраїнська академія наук, 1926. Кн. 3. С. 47–62.
105. Чегусова З. Культурна спадщина України: до питання дослідження її стану в контексті наслідків військового вторгнення. *Народна творчість та етнологія*. 2022. № 2. С. 88–94.
106. Шестопап М. М. Армія і народ. *Народна творчість та етнологія*. 1958. Книга перша. С. 3–12.
107. Шиприкєвич О. Патріотичне виховання школярів на традиціях українського народу: проблеми і досвід. *Народна творчість та етнологія*. 2010. № 4. С. 58–63.
108. Шумада Н. С. Гумор і сатира в слов'янському фольклорі періоду Другої світової війни (пісенні переробки). *Народна творчість та етнологія*. 1983. № 1. С. 14–20.
109. Шумада Н. С. Пісні боротьби та Перемоги. *Народна творчість та етнологія*. 1985. № 3. С. 12–20.
110. Яворницький Д. Як святкували запорожці Новий рік. *Народна творчість та етнологія*. 2003. № 1–2. С. 3–4.
111. Яринчина О. Мотиви й образи рекрутських і солдатських пісень в українських народних баладах. *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 6. С. 55–59.
112. Słowiński Przemysław. Oflag II C Woldenberg. Największy niemiecki obóz jeniecki dla polskich oficerów 1940–1945. Stan polskich badań. *Народна творчість та етнологія*. 2021. № 4. С. 36–50.

References

- BALUSHOK, Vasyl. The Aspect of Cossack Studies (In Connection with the Problem of Ethnological Investigation of the Descendants of the Left-Bank Cossacks) has been Overlooked. *Folk Art and Ethnography*, 2008, no. 4, pp. 113–116 [in Ukrainian].
- BALUSHOK, Vasyl. Modern Entrepreneurship and Volunteer Activity in the Context of Russian Military Expansion (Based on Fastivshchyna Materials). *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3, pp. 26–34 [in Ukrainian].
- BALUSHOK, Vasyl. Ukrainian Nobility between the Polish and Ukrainian Ethne. *Folk Art and Ethnography*, 2007, no. 6, pp. 11–25 [in Ukrainian].
- BEREZOVSKYI, Ivan. Collecting and Studying Folklore of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1965, no. 3, pp. 3–8 [in Ukrainian].
- BEKH, Kateryna. Wedding and Marriage-Ritual Themes on the Pages of “Folk Art and Ethnology” Journal. *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2, pp. 22–36 [in Ukrainian].
- BEKH, Mykola. Theoretical and Applied Aspects of the Martial Anthropology. *Folk Art and Ethnology*, 2024, no. 4, pp. 41–48 [in Ukrainian].
- BILYI, Volodymyr. Autobiography or Memoirs of the Revolution. *Ethnographic Bulletin*. Kyiv: All-Ukrainian Academy of Sciences, 1926, book 2, pp. 63–67 [in Ukrainian].
- BILYI, Volodymyr. A Peasant's Story about how He has Sought Rights from Denikin's Men. *Ethnographic Bulletin*. Kyiv: All-Ukrainian Academy of Sciences, 1925, no. 1, pp. 37–40 [in Ukrainian].
- BILYI, Dmytro. Kuban Cossacks. *Folk Art and Ethnography*, 2003, no. 3, pp. 92–104 [in Ukrainian].
- BILYI, Dmytro. Kuban Cossacks (Continuation). *Folk Art and Ethnography*, 2004, no. 1–2, pp. 42–54 [in Ukrainian].
- BONDARENKO, Halyna, Iryna KOVAL-FUCHYLO, Olena TARAN. Everyday Life and Forms of Resistance to the Enemy under Occupation: Memorates of the Population of the Village of Ivankiv in Vyshhorod District of Kyiv Region. *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2 (406), pp. 72–81 [in Ukrainian].
- BORYSENKO, Valentyna. Adaptation Processes among Internally Displaced Persons in Ukraine during the Russian-Ukrainian War in the 21st Century. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 4 (400), pp. 29–38 [in Ukrainian].
- BOSA, Liubov, Oleksandr BOSYI. In the Dimension of Liminality: Bucha and the Unfinished Story of Liubov Panchenko. *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2, pp. 37–50 [in Ukrainian].

14. BOSA, Liubov. Ethnographic Observations of the Wartime Everyday Life of the Population of Southern Ukraine: Post-Expedition Reflections. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 4, pp. 39–51 [in Ukrainian].
15. BRITSYNA, Oleksandra. Peculiarities of the Development of Folk Songs of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1985, no. 3, pp. 20–28 [in Ukrainian].
16. BRITSYNA, Oleksandra. Folklore in the Frontline Newspapers. *Folk Art and Ethnography*, 1974, no. 5, pp. 28–34 [in Ukrainian].
17. BURBELA, Viktor. With the Weapon of the People's Word. (Folklore and the Creativity of Amateur Poets in Ukrainian Radio Broadcasts of the Great Patriotic War). *Folk Art and Ethnography*, 1985, no. 3, pp. 45–47 [in Ukrainian].
18. BUTNYK-SIVERSKYI, Borys. Partisan Version of Repin's "Zaporozhtsi". *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 33–37 [in Ukrainian].
19. BUSHAK, Stanislav. Folk Art Image of the Defender of Ukraine's Independence. *Folk Art and Ethnography*, 2002, no. 1–2, pp. 3–12 [in Ukrainian].
20. VARVARETSKYI, Yurii. Heroics of the Great Patriotic War in the Monumental Sculpture. *Folk Art and Ethnography*, 1985, no. 3, pp. 28–39 [in Ukrainian].
21. VASIANOVYCH, Oleksandr. Traditional and Everyday Culture of the Galician Petty Nobility of the 19th – Early 20th Centuries in the Works of Andrii Chaikovskyi. *Folk Art and Ethnography*, 2008, no. 5, pp. 99–105 [in Ukrainian].
22. VEROVKA, Hryhorii. Musical Works of the Period of the Great Patriotic War (Observations of 1941–1942). *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 170–182 [in Ukrainian].
23. VIKHROV, Maksym. Separatism in Donbas: Memory Aberrations and the Search for Identity. *Folk Art and Ethnology*, 2018, no. 1, pp. 61–64 [in Ukrainian].
24. HASSANOVA, Ninel. Artistic Design of the Ukrainian State Museum of History of the Great Patriotic War of the 1941–1945. *Folk Art and Ethnography*, 1982, no. 4, pp. 10–19 [in Ukrainian].
25. HORDIICHUK, Mykola. Songs about the People Feat. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 3, pp. 11–21 [in Ukrainian].
26. HRABOVETSKYI, Volodymyr. Studying the History and Honoring the Graves of Ukrainian Hetmans. *Folk Art and Ethnography*, 2004, no. 4, pp. 58–69 [in Ukrainian].
27. HRUDZYNKA, T. Woman in the October Revolution and the Civil War. *Folk Art and Ethnography*, 1958, book 1, pp. 13–16 [in Ukrainian].
28. HRUDZYNKA, T. The Image of the Woman-Patriot in the Folklore of the Great Patriotic War Period. *Folk Art and Ethnography*, 1959, book 1, pp. 22–27 [in Ukrainian].
29. HUTS, Mykhailo. Concerts of Military-Patriotic Songs by Leopold Yashchenko's Folk Choir «Homin» in the Odesa Region. *Folk Art and Ethnography*, 1997, no. 4, pp. 113–126 [in Ukrainian].
30. DANYLIUK, Arkhyp. The Invincible Army of a Great people. *Ukrainian Folklore*. Kyiv: Art, 1938, book 2, pp. 5–13 [in Ukrainian].
31. DEI, Oleksii. Songs on the National Feat. *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 3–12 [in Ukrainian].
32. DEMIANCHUK, Ivan. Folk Satire and Humor in the Partisan Press during the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1961, book 2, pp. 83–88 [in Ukrainian].
33. [Editorial]. Discussion Platform «Cultural and Anthropological Aspects of the Consequences of Russian Military Aggression against Ukraine». *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 2, pp. 5–12 [in Ukrainian].
34. DMYTERKO, Rostyslav. Traditions of Celebrating Victory Day in Lviv Region. *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 54–59 [in Ukrainian].
35. DOVHALIUK, Petro. From the Biography of the Front-Line Song "What is Humming Early in the Morning". *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 32–38 [in Ukrainian].
36. ANON. Friendly Voices from Abroad. *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 2, pp. 150–152 [in Ukrainian].
37. DUTCHAK, Violetta. Bandura in the Cossack Army of Ukraine. *Folk Art and Ethnography*, 1994, no. 1, pp. 70–74 [in Ukrainian].
38. ZHMUD, Natalka, Valentyna HREBENOVA, Anatolii VOINAROVSKYI. Dynamics of the Public Mood of Ukrainians in the Conditions of a Full-Scale Russian-Ukrainian War in 2022–2023 (Exemplified by Vinnytsia Region). *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2 (406), pp. 61–71 [in English].
39. ZHUK, Adam. Heroism of the Great Patriotic War in Folk Art. *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 18–22 [in Ukrainian].

40. ZATENATSKYI, Yakiv. Patriotic Ideas of the Painting “Cossack Bandura Player” (“Cossack Mamai”). *Folk Art and Ethnography*, 1958, book 2, pp. 93–97 [in Ukrainian].
41. ZINYCH, Svitlana, Nonna KAPELHORODSKA. Heroism of the People in the Films about the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 3, pp. 22–27 [in Ukrainian].
42. ZLOTNYK, Y. Farewell to the Soviet Army. *Folk Art and Ethnography*, 1962, book 1, pp. 156 [in Ukrainian].
43. KARA-VASYLIEVA, Tetiana, Liudmyla SOKOLIUK. The Monuments of Artistic Culture, Lost During Russian-Ukrainian War of 2022. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 2, pp. 82–87 [in Ukrainian].
44. KYRDAN, Borys. Amateur Arts in the Years of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1959, book 3, pp. 11–20 [in Ukrainian].
45. KINKO, ANDRII. The Process of Re-Awareness of the Epic Tradition in the Dumas on the Great Patriotic War. *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 128–150 [in Ukrainian].
46. KOVAL, M. A Page of Partisan Life during the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1984, no. 5, pp. 8–14 [in Ukrainian].
47. KOVAL-FUCHYLO, Iryna. The Second World War is in the Spotlight. *Folk Art and Ethnology*, 2018, no. 6, pp. 77–79 [in Ukrainian].
48. KOLOMYICHUK, Oleksandr, Oleksandr HOLOVKO. To Stay or to be Evacuated: Dilemma of the Choice in February–March, 2022 (According to the Testimonies of Irpin Residents). *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2 (406), pp. 51–60 [in Ukrainian].
49. KOLOMYICHUK, Oleksandr. Living Conditions of Internally Displaced Persons in the Ciscarpathian Region in the Context of the Russian War against Ukraine. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3 (399), pp. 7–15 [in Ukrainian].
50. KRAVCHENKO, Ivan. Soviet Ukrainian Folk Prose. *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 94–115 [in Ukrainian].
51. KRIZA, Ildiko. Hungarian Liberation War in the Folklore of Ukrainian-Ruthenians. *Folk Art and Ethnography*, 2006, no. 4, pp. 89–98 [in Ukrainian].
52. ANON. Round Table “Humanitarian Challenges and Social Consequences of the Hostilities in East Ukraine”. *Folk Art and Ethnology*, 2015, no. 6, pp. 5–86 [in Ukrainian].
53. ANON. Round Table “Role of the Humanists in Favouring the Stabilization of Situation and Resumption of Peace in Ukraine”. *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 4, pp. 8–45 [in Ukrainian].
54. [Editorial]. A Round Table “Ukrainian Culture in the Context of Centuries-Old War of Russia with Ukraine: Civilizational Conflict”. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 4, pp. 113–114 [in Ukrainian].
55. KUZYK, Valentyna, Mykola KUZYK. The Echoes of Kruty Heroics. *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 1, pp. 90–91 [in Ukrainian].
56. KUZMENKO, Yevhenii. Sacred Buildings of Kramatorshchyna in the Conditions of Russian Aggression of 2022–2024: Losses and Ways of Recovery. *Folk Art and Ethnology*, 2024, no. 2, pp. 95–105 [in Ukrainian].
57. KUPLENNYK, Vadym. The Cossack Dance in “Aeneid” by Ivan Kotliarevskiy. *Folk Art and Ethnography*, 1991, no. 5, pp. 49–57 [in Ukrainian].
58. KUROCHKIN, Oleksandr. National Victory Day. *Folk Art and Ethnography*, 1981, no. 3, pp. 21–26 [in Ukrainian].
59. KUSHNARENKO, D. Fairytales on Red Bohatyrs. *Folk Art*. Kyiv: Art, 1941, book 1, pp. 15–23 [in Ukrainian].
60. KUSHNARENKO, D. The People Glorify Red Army. *Folk Art*. Kyiv: Art, 1939, book 4, pp. 16–21 [in Ukrainian].
61. LAVROV, Fedir. Kobzar Song in the Days of War. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 3, pp. 28–32 [in Ukrainian].
62. LESHCHENKO, P. Warriors on the Significance of the Song in the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 2, pp. 27–29 [in Ukrainian].
63. LYSENKO, Oleksandr. Imperial Nature of the Russian Culture in the Lens of War. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3 (399), pp. 55–61 [in Ukrainian].
64. LYSIUK, Nataliia. Language Wars of 2014. *Folk Art and Ethnology*, 2015, no. 1, pp. 23–31 [in Ukrainian].
65. LYTUVYNCHUK, Nataliia. Economic Space of the Ukrainian-Russian Borderland in the Realities of a Full-Scale War. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3, pp. 35–42 [in Ukrainian].
66. LYTUVYNCHUK, Nataliia. A Paradigm Shift in Relations in the Northeastern Area of the Ukrainian-Russian Borderlands. *Folk Art and Ethnology*, 2024, no. 4, pp. 91–99 [in Ukrainian].
67. LOBODA, Andrii. From the Songs in Ukraine about World War of 1914–1918. *Ethnographic Bulletin*, 1927, book 4, pp. 3–7 [in Ukrainian].
68. MATUSIAK, Agnieszka. Imperial Genetic Heritage of a Great Russian Culture and Ukrainian “Executed Renaissance 3.0”. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 2, pp. 13–23 [in Ukrainian].

69. MYKYTENKO, OKSANA, Lesia VAKHNINA. Ukraine – Latvia: Development of Scientific Cooperation in the Times of War. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 4, pp. 101–106 [in Ukrainian].
70. MYTSYK, Vadym. Young Men are Drafted into the Army. *Folk Art and Ethnography*, 1969, no. 2, pp. 66–80 [in Ukrainian].
71. NESTERETS, M. The Significance of Public Museums in Glorifying the Victory of the Soviet People. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 1, pp. 26–29 [in Ukrainian].
72. NIKOLCHENKO, Tamara. Slave Songs of Ukrainian Polissia during the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1992, no. 3, pp. 34–41 [in Ukrainian].
73. NOVAK, Iryna. Attitude of Ukrainians to the Donbas Developments: In the Pursuance of a Civilization Boundary. *Folk Art and Ethnology*, 2016, no. 5, pp. 23–39 [in Ukrainian].
74. OLIYNYK, Maryna. Themes of War in Modern Clothing Culture of Ukrainians. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3, pp. 16–25 [in Ukrainian].
75. OMELECHENKO, Andrii. The Fighting Ways of Bandurists. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 3, pp. 33–38 [in Ukrainian].
76. OKHRIMENKO, Pavlo, Olha OKHRIMENKO. Moral and Ethical Ideals of the Heroes of Ukrainian Folk Poems and Songs about the Cossacks. *Folk Art and Ethnography*, 1992, no. 3, pp. 3–8 [in Ukrainian].
77. OSHURKEVYCH, Oleksa. New Records of Legends on Berestechko Battle. *Folk Art and Ethnography*, 2003, no. 3, pp. 18–21 [in Ukrainian].
78. PAVLI, Pavlo. About Soviet Dumas. *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 116–127 [in Ukrainian].
79. PAZIAK, Nadiia. New Studies of Folklore of the Slavic People about the Second World War. *Folk Art and Ethnography*, 1992, no. 4, pp. 91–95 [in Ukrainian].
80. PAZIAK, Nadiia. Traditional and New in the Legends and Oral Loes about the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1987, no. 3, pp. 65–70 [in Ukrainian].
81. ANON. Preface. *Scientific Proceedings of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. «Art, Folklore, Ethnography»*. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR, 1947, vol. 1–2, pp. 3–6 [in Ukrainian].
82. POHORELOV, V., A. BAIRAKIVSKYI. Museum of History of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1981, no. 6, pp. 18–23 [in Ukrainian].
83. POLOTAI, Mykhailo. Kobzars' Art in the Years of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1986, no. 3, pp. 18–25 [in Ukrainian].
84. PONOMAR, Liudmyla. Traditional Folk Clothes in the Dimension of Modern Nation Consolidation Processes. *Folk Art and Ethnology*, 2024, no. 1, pp. 34–41 [in Ukrainian].
85. PRAVDIUK, Oleksandr. Ukrainian Musical Folcloristics during the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 1, pp. 16–25 [in Ukrainian].
86. PRYSIAZHNIUK, Nastia. Celebration of Farewells to the Soviet Army. *Folk Art and Ethnography*, 1962, book 3, pp. 102–105 [in Ukrainian].
87. RAKOVA, Liubov. Traditions of Children Education of the Byelorussian Gentry in the 19th – 20th Century. *Folk Art and Ethnography*, 2009, no. 6, pp. 67–70 [in Ukrainian].
88. RENDIUK, Teofil. On the Issue of Ethnic Cleansing in the Years of the Second World War. *Folk Art and Ethnology*, 2020, no. 1, pp. 58–65 [in Ukrainian].
89. ROZEN, Ilana. Soldiers or Slaves? Memories and Stories of Men who have Survived the Forced Labour Camps of the Hungarian Army during World War II and the Holocaust. *Folk Art and Ethnography*, 2008, no. 6, pp. 95–110 [in Ukrainian].
90. SAMOILOV, V. Monuments of the Great Patriotic War in Ukraine. *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 12–18 [in Ukrainian].
91. SERHIICHUK, Volodymyr. Anthropology of the Ukrainian Cossacks' Military Potential (the 17th – 18th Centuries). *Folk Art and Ethnology*, 2021, no. 2, pp. 26–35 [in Ukrainian].
92. SOKIL, Hanna. Nomination Problems of Rebel Song. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 3, pp. 15–21 [in Ukrainian].
93. SPIVAK, I. Ukrainian Dumas of the Period of the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1984, no. 6, pp. 23–26 [in Ukrainian].
94. ANON. Current Situation in Ukraine through the Ethnologist's Eyes. *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 2, pp. 100–149 [in Ukrainian].
95. TARAN, Olena. Civic Practices to Honour the Dead – New Forms of Urban Commemoration in the Conditions of Russian-Ukrainian War. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 1, pp. 36–47 [in Ukrainian].

96. TARAN, Olena. Cultural and Symbolic Aspects of Memorial and Burial Loci (In the Realities of the Russian-Ukrainian War). *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 3, pp. 43–49 [in Ukrainian].
97. TYMCHAK, Yaroslav. Folk Traditions of Military and Physical Education in Kyivan Rus. *Folk Art and Ethnography*, 2004, no. 5, pp. 63–71 [in Ukrainian].
98. TRYMBACH, Serhii. Dovzhenko: Apocalypse. War through the Eyes of a National Prophet. *Folk Art and Ethnology*, 2024, no. 4, pp. 57–67 [in Ukrainian].
99. TRYMBACH, Serhii. Colonial Heritage of Russia in Ukrainian Cinematograph: Problems of Overcoming. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 3, pp. 7–16 [in Ukrainian].
100. FEDAS, Yosyp. Folklore of the Great Patriotic War in the Scientific Description. *Folk Art and Ethnography*, 1975, no. 4, pp. 31–37 [in Ukrainian].
101. FESENKO, Yurii. Collecting Song Folklore of the Great Patriotic War in Voroshylovhrad Region. *Folk Art and Ethnography*, 1985, no. 5, pp. 82–85 [in Ukrainian].
102. KHAI, Mykhailo. Pieces of News from the Battlefield (At 300 Metres' Distance from the Front Line). *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 6, pp. 75–77 [in Ukrainian].
103. KHOMENKO, Borys. The Song "Fly, Wind, to Ukraine" during the Great Patriotic War. *Folk Art and Ethnography*, 1980, no. 3, pp. 26–31 [in Ukrainian].
104. TSVIETKO, S. Youth and Outlaw Songs among the Bulgarians. (Recorded in the Village of Ternivtsi in the Mykolaiv Region). *Ethnographic Bulletin*. Kyiv: All-Ukrainian Academy of Sciences, 1926, book 3, pp. 47–62 [in Ukrainian].
105. CHEGUSOVA, Zoya. Cultural Heritage of Ukraine: On the Issue of Its State Research in the Context of the Consequences of Military Invasion. *Folk Art and Ethnology*, 2022, no. 2, pp. 88–94 [in Ukrainian].
106. SHESTOPAL, Matvii. Army and People. *Folk Art and Ethnography*, 1958, book 1, pp. 3–12 [in Ukrainian].
107. SHYPRYKEYCH, Oksana. The Pupils' Patriotic Education Based on the Ukrainian Ethnic Traditions: Problems and Experience. *Folk Art and Ethnography*, 2010, no. 4, pp. 58–63 [in Ukrainian].
108. SHUMADA, Nataliia. Humor and Satire in Slavic Folklore of the Second World War Period (Song Adaptations). *Folk Art and Ethnography*, 1983, no. 1, pp. 14–20 [in Ukrainian].
109. SHUMADA, Nataliia. Songs of the Struggle and Victory. *Folk Art and Ethnography*, 1985, no. 3, pp. 12–20 [in Ukrainian].
110. YAVORNYTSKYI, DMYTRO. How the Cossacks Celebrated the New Year. *Folk Art and Ethnography*, 2003, no. 1–2, pp. 3–4 [in Ukrainian].
111. YARYNCHYNA, Olena. Motifs and Images of the Recruit's and Soldier's Songs in Ukrainian Folk Ballads *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 6, pp. 55–59 [in Ukrainian].
112. SŁOWIŃSKI, Przemysław. Oflag II C Woldenberg. Największy niemiecki obóz jeniecki dla polskich oficerów 1940–1945. Stan polskich badań [Oflag II C Woldenberg. The Largest German War Prisoner's Camp for Polish Officers in 1940–1945. The Condition of Polish Research]. *Folk Art and Ethnology*, 2021, no. 4, pp. 36–50 [in Polish].

Конфлікт інтересів

Автор не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

Отримано / Received 01.12.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 04.12.2025

Опубліковано / Published 09.12.2025